

BÖLÜM 14

PSİKİYATRİ KLİNİKLERİNDE RİSK YÖNETİMİ

Candan TERZİOĞLU¹
Selma DOĞAN²

GİRİŞ

Sağlık hizmetleri, insanın fiziksel, ruhsal ve toplumsal açıdan sağlığının korunması ve iyileştirilmesi, bireyin ve toplumun sağlık düzeyinin geliştirilmesi ve yükseltilmesi amacı ile sunulan hizmetlerdir¹. Günümüzde sağlık hizmetleri biyoteknolojideki gelişmeler, sosyal hayatın karmaşıklaşması, hizmet veren sağlık profesyonellerinin çeşitliliği, hastalık oluşturan etkenlerin sayıca yüksek olması gibi nedenlerden dolayı giderek daha karmaşık hale gelmiştir.¹

Karmaşık hale gelen sağlık hizmetleri, yaşamsal öneme sahip, kusur kabul etmeyen, doğrudan bireyin yaşamıyla ilgili bir hizmet alanı olarak karşımıza çıkmakta ve sağlıkla ilgili risk yönetimini de beraberinde getirmektedir². Sağlık hizmetlerinin sunumunda ortaya çıkabilecek riskler farklılık göstermekle birlikte her bir risk hasta ve çalışan güvenliğini doğrudan etkilemektedir. Bu nedenle sağlık hizmetlerinde hasta ve çalışan güvenliğini arttırarak hizmet kalitesini sağlamada risklerin etkin bir şekilde değerlendirilerek, risk yönetimi yapılması büyük önem taşımaktadır.^{1,3}

Sağlık hizmetlerinde kurumsal, klinik, sistem ve insan kaynaklı pek çok risk mevcuttur. Kurumsal ve klinik riskler; çalışan sayısı ve çalışma koşullarının yetersizliği, kurumların stratejik planlamasının olmaması, kurum kaynaklarının eksikliği (bütçe, insan gücü, fiziki koşullar vb.), yasal düzenlemelerin yetersizliği gibi kurumun yönetsel faaliyetlerinden kaynaklanabildiği gibi çalışanların bilgi yetersizliği, kurum talimatları ve ikaz işaretlerine uymama, işleri geciktirme gibi çalışanlara ait özelliklerden de kaynaklanmaktadır.^{4,5}

Sistem ve insan kaynaklı risk oluşturan alanlar ise çeşitlilik göstermekte ve hasta güvenliğini olumsuz yönde etkileyen en önemli riskler bu grupta yer almaktadır. Yanlış ilaç uygulamaları, hasta düşmesi ve bu nedenle ya da başka bir

¹ Öğr. Gör. Dr. Candan TERZİOĞLU, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü Psikiyatri Hemşireliği AD., candancandan2012@gmail.com

² Prof. Dr. Selma DOĞAN, Üsküdar Üniversitesi, Hemşirelik AD., selmadog@gmail.com

SONUÇ

Tüm risk yönetimi süreçleri iyi klinik uygulamaların en hayati parçalarıdır. Psikiyatri kliniklerinde, risk yönetimi süreçlerinin uygulanması kurumdan kuruma farklılık gösterir ve her kurumun kendi gerçeğine uygun planlanır. Ülkemizde de risk yönetimine yönelik standart uygulamaların olmadığı ancak intihar/kaçma/saldırganlık gibi riskleri önlemeye yönelik birbirinden farklı uygulamalara rastlamak mümkündür. Bununla birlikte hemşirelik yönetmeliğinde de risk yönetimi yapılacak uygulamalar vurgulanmaktadır. Hastaların, hasta yakınlarının, ziyaretçilerin ve çalışan tüm personelin güvenliğinin sağlanması, risklerin ortaya konması ve bunlara yönelik uygun bakım stratejilerinin oluşturulabilmesi için standart uygulama rehberlerine ihtiyaç duyulmaktadır. Bu rehberlerin oluşturulması, etkin ve etkili bir şekilde uygulamaya geçilebilmesi için ruh sağlığı profesyonellerinin risk yönetim süreçleri hakkında bilgi sahibi olması gerekmektedir. Risk değerlendirme ve yönetimi alanında, bilgi birikiminin olması için de daha pek çok araştırmaya ihtiyaç vardır.

KAYNAKLAR

1. Aslantekin, F, Gökaş, B, Uluşen, M. “Sağlık Hizmetlerinde Kalite Deneyimi: Dr. Ekrem Hayri Üstündağ Kadın Hastalıkları ve Doğum Hastanesi Örneği”, Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi, 2007; 2(6):55-71.
2. Yüksel, F, Sadaklıoğlu, H. (2007). “Sağlık Hizmetlerinde Kalite ve Yerel Yönetimler”, Uluslararası Sağlık ve Hastane Yönetimi Kongresi, 01-03 Haziran 2007, Yakın Doğu Üniversitesi, Lefkoşa, Kıbrıs.
3. İnce Sezgin, B. Hastanelerde Risk Yönetimi ve hemşirelik. Ege Üniversitesi Hemşirelik Dergisi, 2008;24 (3): 73 – 81
4. Department of Health Government of Western Australia (2005). Clinical Risk Management Guidelines for Western Australian Health System. (Information Series No:8). Western Australia: Department of Health.
5. Mental Health Division, WA Department of Health. (2008). *Clinical Risk Assessment and Management in Western Australian Mental Health Services: Policy and Standards*. Perth, Western Australia: Department of Health.
6. Zainuddin, N, Yusuff, R, Samy, G. Risk Evaluation Using Nominal Group Technique for Cloud Computing Risk Assessment in Healthcare. International Journal on Advanced Science Engineering Information Technology, 2020;10:1. DOI: 10.18517/ijaseit.10.1.10169
7. Risk Management in Mental Health Services Guidance Document. (2009). *Quality Framework, Mental Health Services in Ireland*.
8. Van Rensburg, EJ, Van Der Wath, A. Risk assessment in Mental Health Practice: An Integrative Review. *Issues in Mental Health Nursing*, 2020. <https://doi.org/10.1080/01612840.2020.1756011>.
9. Wong J, Beglaryan H. Strategies for Hospitals to Improve Patient Safety: A Review of the Research, 2004, <http://www.changefoundation.com>
10. Swansburg RC. (1996) Management and leadership for nurse managers. London: Jones and Bartlett Publishers.
11. Velianoff DG, Hobbs KD. (1998.) Legal aspects of patient care administration. (içinde) Jacqueline, A.D. (Ed.) Nursing administration managing patient care. 2nd ed. Appleton & Lange

- Stamford, Connecticut, 91-99.
12. Swansburg RC, Swansburg RJ. (1999). Risk management. Introductory Management and Leadership for Nurses. 2nd ed. London: Jones and Barlett Publishers International, 670-677.
 13. Gadow F, Riches V. (2014) Practice Guide to Person Centred Clinical Risk Assessment. The University of Sydney and NSW Department of Family and Community Services.
 14. Higgins, A, Doyle, L, Downes, C. (2015). Exploring practices, policies and processes around risk and safety management within mental health nursing services. Dublin: Health Service Executive.
 15. Woods, P. Risk assessment and management approaches on mental health units. *Journal of Psychiatric and Mental Health Nursing*, 2013; 20, 807-813. <https://doi.org/10.1111/jpm.12022>.
 16. O'Rourke, M, Wrigley, C, Hammond, S. Violence within mental health services: how to enhance risk management. *Risk Management and Healthcare Policy*, 2018; 11: 159-167. <https://doi.org/10.2147/RMHP.S131834>.
 17. Emhan A. Risk Yönetim Süreci ve Risk Yönetmekte Kullanılan Teknikler. Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 2009; Cilt 23, Sayı:3.
 18. Ceylan H, Başhelveci V. Risk Değerlendirme Tablosu Yöntemi ile Risk Analizi: Bir Uygulama. *International Journal of Engineering Research and Development*, 2011; Vol. 3, No.2.
 19. Morgan S. (2000). Clinical Risk Management: A Clinical Tool And Practitioner's Manual. London: Sainsbury Centre for Mental Health.
 20. Özkılıç Ö. (2008). Tehlike ve Risk Kavramları - Terminoloji, 5. Uluslararası İş Sağlığı ve Güvenliği Konferansı, 3 Kasım 2008 1. Oturum Sözel Bildiri.
 21. World Health Organization (WHO) (2019). Erişim Adresi:<https://www.who.int> Erişim Tarihi: 9.9.2019
 22. Fıkrkoca M. (2003). Bütünsel Risk Yönetimi, Ankara: Kalder Yayını, 2. Basım
 23. Byers JF, White SV. (2004). "Patient Safety: Principles and Practice", Springer Publishing Company.
 24. İncesu E, Yüzüak Z, Güneş M. (2013). IV. Uluslararası Sağlıkta Performans ve Kalite Kongresi Bildirileri, 01-03 Mayıs 2013, Ankara.
 25. Gerace A, Curren D, Muir-Cochrane E. 'Multidisciplinary health professionals' assessments of risk: how are tools used to reach consensus about risk assessment and management?'. *Journal of Psychiatric and Mental Health Nursing*, 2013; 20(6): 557-563.
 26. Muir-Cochrane E, Gerace A, Mosel K. Managing Risk: Clinical Decision - Making in Mental Health Services. *Issues in Mental Health Nursing*, 2011; 32:726-734.
 27. Ertem MY, Kececi A. Ego States of nurses working in psychiatric clinics according to transactional analysis theory. *Pak J Med Sci*. 2016;32(2):485-490. doi: <http://dx.doi.org/10.12669/pjms.322.9426>
 28. Joint Commission International. (2017). www.jointcommissioninternational.org/patient-safety-pocket-guide-third-edition.
 29. Alonzo, D, Zapata Pratto, DA. Mental health services for individuals at risk of suicide in peru: Attitudes and perspectives of mental health professionals. *International Journal of Social Psychiatry*, 2020; 1-10. <https://doi.org/10.1177/0020764020946786>
 30. Özkılıç Ö. (2005). İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemleri ve Risk Değerlendirme Sistemleri Metodolojileri, Ankara: TISK Yayınları.
 31. Abderhalden C, Needham I, Dassen T. Structured risk assessment and violence in acute psychiatric wards: Randomised controlled trial. *The British Journal of Psychiatry*, 2008;193:1, 44-50.
 32. Van De Sande R, Nijman HI, Noorthoorn Eo. Aggression and seclusion on acute psychiatric wards: effect of short-term risk assessment. *British Journal of Psychiatry*, 2011;199, 473-478.
 33. Morgan JF. Giving Up The Culture Of Blame: Risk Assessment and Risk Management İn Psychiatric Practice. London: Royal College of Psychiatrists, 2007; p.258-352.
 34. Brickell, TA, Nicholls, TL, Procyshyn, RM. (2009). Patient Safety in Mental Health. Edmonton, Alberta: Canadian Patient Safety Institute and Ontario Hospital Association.
 35. Baykal Ü, Türkmen E (2014) Hemşirelik hizmetleri yönetimi. İstanbul: Akademi Basım.
 36. Okanlı A. (2006). Suicid riski olan hasta ile çalışma. 42. Ulusal Psikiyatri Kongresi, İstanbul,

113-114.

37. Öncü B. İntihar eğilimi olan hastaya acil müdahale. *Kriz Dergisi*, 2006;14(2):31-37.
38. Sun FK, Long A, Boore J. Suicide: A literature review and its implications for nursing practice in Taiwan. *Journal of Psychiatric and Mental Health Nursing*, 2005; 12:447-455.
39. Sun FK, Long A, Boore J. A theory for the nursing care of patients at risk of suicide. *Journal of Advanced Nursing*, 2006; 53(6):680-690.
40. O'Rourke MM, Hammond SM. (2005) *The Risk Assessment, Management and Audit System (RAMAS) Professional Manual: 2nd Edition*. The RAMAS Foundation. London.
41. Higgins, A, Doyle, L, Downes, C. M. There is more to risk and safety planning than dramatic risks: Mental health nurses' risk assessment and safety-Management practice. *International Journal of Mental Health Nursing*, 2016; 25, 159-170. <https://doi.org/10.1111/inm.12180>.
42. Department Of Health (2007) *Best Practice in Managing Risk*. Department of Health, London.
43. Oddoye M. (2005). Risk Management: An Investigation Into Nurses Response To Risk Presented By People With Severe Mental Health Problems. Submitted for the degree of doctor of philosophy. European Institute Of Health and Medical Sciences.
44. Holley J, Chambers M, Gillard S. The impact of risk management practice upon the implementation of recovery- oriented care in community mental health services: a qualitative investigation. *Journal of Mental Health*, 2016; 25(4):315-322. doi:10.3109/09638237.2015.1124402
45. Bishop, D, Ford-Bruins, I. Nurses' perceptions of mental health assessment in an acute inpatient setting in New Zealand: a qualitative study. *International Journal of Mental Health Nursing*, 2003; 12, 203-212
46. Bowers L, Simpson A, Alexander J. Real world application of an intervention to reduce absconding. *Journal of Psychiatric and Mental Health Nursing*, 2005;12, 598-602.
47. Bowers L, Simpson A, Alexander J. The nature and purpose of acute psychiatric wards: the Tompkins Acute Ward Study. *Journal of Mental Health*, 2005; 14, 625-635.
48. Clancy, L, Happell, B, Moxham, L. The language of risk: Common understanding or diverse perspectives?. *Issues in Mental Health Nursing*, 2014; 35(7), 551-557. <https://doi.org/10.3109/01612840.2014.880139>.
49. Bjorkdahl A, Olsson D, Palmstierna T. Nurses short-term prediction of violence in acute psychiatric intensive care. *Acta Psychiatr Scand*, 2006 113: 224-229.
50. Hemşirelik Yönetmeliği (2010). Sağlık Bakanlığı, Resmi Gazete, 8 Mart 2010 Sayı: 27515. www.saglik.gov.tr/hemshirelik-yonetmeliginde-degisiklik-yapilmasi
51. Crowe M, Carlyle D. Deconstructing risk assessment and management in mental health nursing. *Journal of Advanced Nursing*, 2003;43, 19-27.
52. Moore E. A descriptive analysis of incidents of absconding and escape from the English high-security hospitals, 1989-94. *The Journal of Forensic Psychiatry*, 2000; 11, 344-358.
53. Benner P. (1994) *From novice to expert: Excellence and power in clinical practice*. Menlo Park, CA: Addison- Wesley.
54. Pitz CF, Sacks NJ. Judgement and decision theory and application. *Annual review of psychology*, 1984; 35: 139-163
55. Johnstone, M, Kanitsaki, O. Clinical risk management and patient safety education for nurses: A critique. *Nurse Education Today*, 2007; 27, 185-191 <https://doi.org/10.1016/j.nedt.2006.04.011>.